

Piezīmes un atsauces valsts līmeņa sugu aizsardzības mērķu (FRV) noteikšanai: datu izvēle un eksperta pieņēmumi

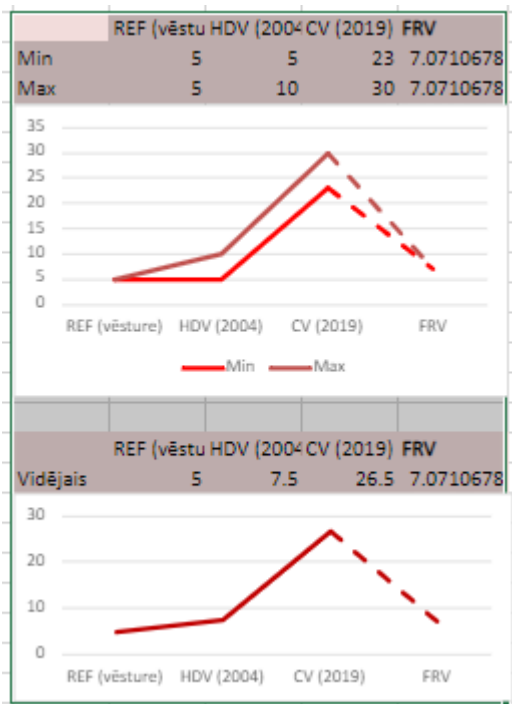
Sugas kods	1354
Sugas nosaukums	<i>Ursus arctos</i>
Eksperts	V. Pilāts
Darbs pabeigts	16.05.2023.
Vispārējās piezīmes	Lācis <i>Ursus arctos</i> ir Palearktikas boreālo mežu faunas elements, kas vēsturiski bijis sastopams visā Latvijas teritorijā. Plašās mežizstrādes un pārmērīgu medību dēļ lāču populācijas sarukums sācies jau XVIII gs. Vispirms tie izzuduši Kurzemē, XIX gs. otrajā pusē arī Vidzemes lielākajā daļā. Uzskata, ka pēdējie lāči iznīcināti laikā no 1921. līdz 1926. gadam. Pēc Otrā pasaules kara notika brūno lāču populācijas atjaunošanās Igaunijā. Kopš 1960. gadiem lāči vairāk vai mazāk regulāri reģistrēti arī Latvijā, galvenokārt Vidzemē. Tā kā lāčiem raksturīga klejošana, to sastopamība Latvijā var mainīties ne tikai pa gadiem, bet pat pa desmitgadēm (1. attēls, Pilāts, Ozoliņš 2003). The figure consists of four maps of Latvia, each representing a different decade: 1960s, 1970s, 1980s, and 1990s. Each map shows the outline of Latvia with small grey dots indicating bear sightings. In the 1960s and 1970s, sightings are sparse and mostly located in the eastern part of the country. In the 1980s, the number of sightings increases. In the 1990s, there is a significant increase in sightings, with a large cluster in the eastern part of the country and more scattered sightings throughout the rest of the territory. 1. attēls. Lāča sastopamība Latvijā XX gs. otrajā pusē (Pilāts, Ozoliņš 2003). Līdzīgas izplatības tendences saglabājās arī XXI gs. sākumā. Tās ņemtas vērā, nosakot sugas valsts līmeņa mērķi attiecībā uz izplatības areālu. Lai gan BD 17. panta ziņojumā par 2013.–2018. gadu attiecībā uz lāči norādīta lielāka sugas areāla platība Latvijā nekā iepriekšējos periodos, faktiski lāču izplatība Latvijā nav mainījusies kopš XX gs. 70. gadiem. Atšķirības starp gadiem un/vai gadu periodiem izriet tikai no atsevišķu dzīvnieku klejošanas maršrutu izvēles (cik tālu uz rietumiem tie aizklejo). Latvijā sastopamie lāči pieder pie Baltijas-Karēlijas populācijas un Latvija uzskatāma par šīs populācijas perifēriju, kurā suga sastopama sporādiski (Euronatur 2021). Ja visas Baltijas-Karēlijas populācijas lielums vērtēts kā apmēram 10 000 lāču, tad atbilstoši Valsts meža dienesta (VMD) medijamo dzīvnieku statistikai

XX gs. beigās un XXI gs. sākumā lāču skaits Latvijā bijis svārstīgs un vērtējams 3 līdz 15 (vidēji ne vairāk kā 10) indivīdu robežās.

Kā liecina lāča sugas aizsardzības plānā (SAP) (Ozoliņš et al. 2018) norādītā un *Eionet* portālā pieejamā BD 17. panta ziņojuma dati par 2013.–2018. gadu, XXI gs. otrajā desmitgadē sācies Latvijā sastopamo lāču skaita pieaugums.

Precīzu lāču skaita lieluma noteikšanu apgrūtina lielie dzīvnieku individuālie dzīves iecirkņi, kā arī klaiņošana lielos attālumos, par ko liecina Latvijas Valsts mežzinātnes institūta “Silava” veiktā lāču ģenētiskā monitoringa dati (skatīt, piemēram, Bagrade et al. 2022). Pārvietošanās lielos attālumos palielina iespēju vienu un to pašu lāci reģistrēt kā dažādus īpatņus (ja nav konstatētas pazīmes, pēc kurām var identificēt dzīvnieku, t.i. atšķirt to no citiem).

Nosakot sugas valsts līmeņa mērķi attiecībā uz populācijas lielumu, pamatā ņemti vēra dati, kas norādīti BD 17. panta ziņojumos.

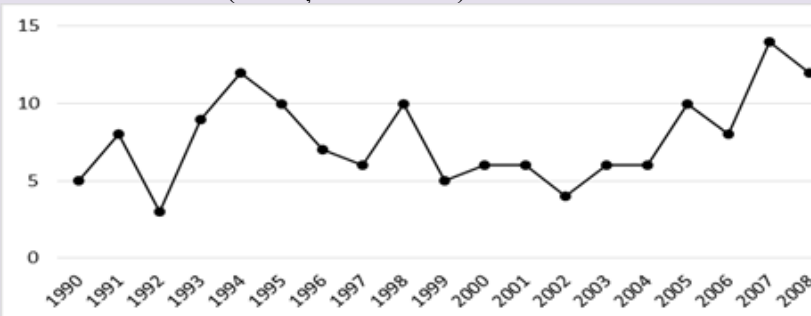
2. attēls. Lāča populācijas lieluma mērķa aprēķina rezultātu vizualizācija.

Valsts līmeņa mērķis attiecībā uz izplatības areālu lācim noteikts kā 55 700 km². Tas uzskatāms kā salīdzinoši nosacīts lielums, jo dzīvnieku tālās klaiņošanas dēļ lāču sastapšanas apgabals un tā platība Latvijā variē pa gadiem un/vai gadu periodiem. Saglabājas kopējā tendence – lāči galvenokārt sastopami Vidzemē, Latgalē un Sēlijā.

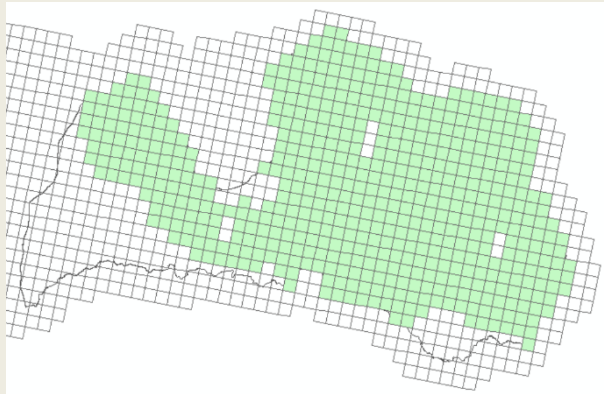
Valsts līmeņa mērķis attiecībā uz populācijas lielumu lācim noteikts kā 7 indivīdi (2. attēls). Arī tas uzskatāms kā salīdzinoši nosacīts lielums, kas izriet no metodikā dotā algoritma. Bez tam šis mērķa lielums uzskatāms kā atbilstošs lāču sastopamības vēsturiskai situācijai, kad Latvijā uzturējās galvenokārt no

	kaimiņvalstīm iekļīdušie dzīvnieki. Sakarā ar pēdējos gados Latvijā novēroto lāču skaita straujo pieaugumu un it īpaši saistībā ar faktu, ka Latvijā lāči sākuši vairoties (kas norāda uz to pastāvīgu uzturēšanos valsts teritorijā), valsts līmeņa mērķis attiecībā uz populācijas lielumu būs jāpārrežina. Par pamatu pārrežinam būtu jāņem to lāču mātīšu skaits, kurām ir mazuļi, un pārrežins būtu jāveic tad, kad uzkrāta pietiekoši gara datu rinda, vēlams, ne vēlāk kā pēc 10 gadiem.

Piezīmes un pieņēmumi tabulu aizpildīšanā/izmantošanā

	Lauks	Komentāri, pieņēmumi
	Dati_FRP	
RE F	Date	1990
	Popunit	i (indivīds)
	Min	5
	Max	5 VMD dati no SAP (Ozoliņš et al. 2018):
HD V	Popunit	indiv.
	Quality & Date	M (2006) VMD dati un BD 17 panta ziņojums.
	Min	5
	Max	10
	Trend period	1991–2006
	Trend	=
	Mag_min	0,2
	Mag_max	0,2
	Habitat period	M (2006)
	Trend	+
	Popunit_final	i (indivīds)
	Min_final	5
	Max_final	10
	Trend 1991-2006	S (stable)
CV	Date	2013–2018 2019. gada BD 17 panta ziņojums. SAP (Ozoliņš et al. 2018).
	Popunit	i (indivīds)
	Min	23

	Lauks	Komentāri, pieņēmumi
		BD 17 panta ziņojums. SAP – 20 indivīdi (Ozoliņš et al. 2018).
	Max	30 BD 17 panta ziņojums. SAP – 50 indivīdi (Ozoliņš et al. 2018).
	Value	na
	Type	minimum
	Popunit_alt	na
	Min_alt	na
	Max_alt	na
	Value_alt	na
	Type_alt	na
	Method	estimateExpert (based mainly on expert opinion with very limited data)
	Trend period	2007–2018
	Trend	I
	Mag_min	na
	Mag_max	na
	Method	estimatePartial (based mainly on extrapolation from a limited amount of data)
	Habitat period	2007–2018
	Trend	stable
	Method	estimateExpert (based mainly on expert opinion with very limited data)
	Popunit_final	i (indivīds)
	Min_final	23 Izmantota BD 17 panta ziņojumā norādītā vērtība.
	Max_final	30 Izmantota BD 17 panta ziņojumā norādītā vērtība.
	Trend 2007-2018	I
	Dati_FRR	
RE F	Area	46000 km ² Izriet no norādes BD 17 panta ziņojumā, ka areāls stabils.
	Period	1991 Sākotnējais gads BD 17 panta ziņojumā.
HD V	Area	46000 km ² . Aprēķināts, izmantojot karti:
		Range 46000 km² Map

	Lauks	Komentāri, pieņēmumi
	Quality & period	G (2006) BD 17 panta ziņojums.
	Trend	=
	Magnitude	na
	Area_final	46000 km2
	Trend 1991-2006	stable
CV	Area	55700 km2 Aprēķināts pēc kartes, kas sagatavota, izmantojot “range tool”:
	Period	2007–2018
	Trend	S (stable)
	Trend_method	estimatePartial (based mainly on extrapolation from a limited amount of data)
	Area_final	55700 km2
	Trend 2007-2018	stable Izmantota BD 17 panta ziņojumā norādītā tendence, jo atšķirība starp HDV un CV vērtībām ir areāla formas un lieluma svārstību rezultāts.
	Lēmumi_FRP	
	Variants (8. attēls)	2.variants.
	1. Klimata izmaiņas	0 (nē)
	2. LV populācijas nozīmība	0 (nē) Atbilstoši BD 17 panta ziņojumiem par 2013.–2018.gada periodu Latvijā sastopamie lāči sastāda 0,53 % no kopējā boreālā reģiona lāču skaita.
	3. Populāciju izolācija	0 (nē) Latvijā sastopamie lāči ir daļa no Baltijas-Karēlijas populācijas.
	4. Negatīvie faktori	0 (nē)
	5. Negatīvas tendences	0 (nē)
	Lēmumi_FRR	
	Variants (8. attēls)	1. variants.
	1. Klimata izmaiņas	na
	2. LV populācijas nozīmība	na
	3. Populāciju izolācija	na
	4. Negatīvie faktori	na

	Lauks	Komentāri, pieņēmumi
	5. Negatīvas tendences	na

Literatūra un informācijas avoti

Auniņš, A., Opermanis O. 2022. Vadlīnijas sistemātiskai sugu un biotopu aizsardzības mērķu noteikšanai. Versija 2.0. Latvijas Universitāte, Dabas aizsardzības pārvalde. <https://www.daba.gov.lv/lv/media/15968/download>

Bagrade G., Done G., Krivmane B., Ornicāns A., Ozoliņš J., Pilāte D., Ruņģis D.E., Stepanova A. 2022. Lāču monitorings 2020.-2022.gadā: Pārskats par 2021. gadu. LVMI "Silava".

Euronatur 2021. Profile: Brown Bear (*Ursus arctos*). <https://www.euronatur.org/en/what-we-do/bear-wolf-lynx/bears-in-europe/profile-brown-bear-ursus-arctos>

Ozoliņš et al., 2018. Brūnā lāča *Ursus arctos* sugas aizsardzības plāns. LVMI Silava, Salaspils. 1-59.

Pilāts V., Ozoliņš J. 2003. Status of brown bear in Latvia. – *Acta Zoologica Lituanica*, Vol. 13, No. 1: 65–71.

<https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/species/report/>